

בזירמת ארי ביצענו במרחב אזורי „השרות” כ-55,000 הורעות. המסייר כיום במשקי „השרות” מוצא קבוצות גדולות של בנות ארי בכל משק, והבוקרים מלאי שבת והלל לפרות אלו. כאביו, סובל פר זה מ„קרמפטי” (רעדה ברגליים) ורגיש לשינויי אקלים. תפוקת זירמתו כעת קטנה, 2,000–3,000 מנות בשנה, „הנחטפות” על-ידי המזריעים והבוקרים. לארי כ-10 בנים בפריית „השרות” וכמספר זה בפריית „און”, ואנו תקוה שקו הדם של אוסבורנדאל איבנהו עוד יעמיק ירשים בעדר הישראלי.

דן קלי

השרות להזרעה מלאכותית

30.3.71

היה כ-2,800 ליברות (1,270 ק"ג). גובהו במפרקת היה 6 רגל ו-1 אינץ'. במכון להזרעה היו צריכים להתאים לו תא מיוחד.

ולסיומו של סיפור זה, אוסבורנדאל איבנהו הפסיק בהפרשת זירמה בשנת 1963, והוחזק עד מיתה טבעית, בנובמבר 1970. אחר מותו נקבר והוקמה לו מצבת זיכרון. (בתמונה על ידו).

לאוסבורנדאל איבנהו בן בישראל, ארי — 1012. הוא הובא ארצה בשנת 1962, וכיום הוא בן 10 שנים. דוגמת אביו — „אינו מבייש את הפירמה”, פר גדול וגבוה מאוד. כאביו מוריש לבנותיו תנובת חלב גבוהה, גוף ועטינים מצוינים, וכן מהירות גדילה טובה לבניו. הוא ניטרלי ב-אחוזו השומן.

הקדמת מועד ההזרעה אחר ההמלטה — השגות

ב. בדו"ח הנ"ל בפרק הנדון, אני קורא בטבלה מס' 17 — השוואה בין קבוצה א', שתקופת ה-מנוחה שלה היתה 60 יום ויותר, לבין קבוצה ב' שתקופת המנוחה שלה — פחות מ-60 יום. ב-עמודה 5: אחוז פרות עקרות בקבוצה א' 22%, בקבוצה ב' — 11.5%; וכן בעמודה 6: אינדקס הזרעות להריון — בקבוצה א' 1.61 ובקבוצה ב' — 1.56. מנתונים אלה אפשר להתרשם, כאילו הארכת תקופת המנוחה גורמת לריבוי עקרות, ובהקשר לזה אחרי עמודה 2 — מס' פרות בכל קבוצה, לא צויין (נגיד בעמודה 3) אחוז הפרות עם המלטה נורמלית או פטולוגית בכל קבוצה, כן לא צוינה התנובה היומית הממוצעת לפרה ביום הגשתה להזרעה, בכל קבוצה; עד כמה שידוע לי, לידה תקינה או פטולוגית — היא גורם לקביעת מועד ההזרעה, וכן — תנובה יומית מהווה סיבה לקביעת אותו מועד. ידוע לי, שגורם מסוים יכול להביא לעקרות, אבל לא מובן לי כיצד סיבה גורמת לעקרות.

ג. בפרק הנ"ל של אותו דו"ח בקטע „לסיכום” אני קורא בסעיף 3: מבחינה משקית וכלכלית,

בפנייה לעורך כותב ד"ר ב. בן-דוד:

לפני מונח הדו"ח של האגודה להזרעה מלא-כותית לשנת תש"ל (מאי 1971), ובו פרק הדן בהקדמת מועד ההזרעה הראשונה אצל הפרה. באותו עניין קראתי בזמן האחרון מספר מאמרים ורשימות, שנתפרסמו בעתונכם, על קיצור תקופת המנוחה (מרווח הזמן שבין המלטה להזרעה) של הפרה. אהיה אסיר תודה לך העורך אם באמצע-עותך אוכל לקבל כמה הבהרות או הסברים ב-הקשר לנושא הנ"ל:

א. תקופה פתוחה — מה פירושו של מושג זה? את מה פותחת התקופה אצל הפרה? לו לפחות אמרו תקופת הריקנות, לצייין ריקנות הרחם אחר ההמלטה. עד כמה שידוע לי, הרחם סגור הרמטית גם אצל פרה לא הרה, והוא פתוח בשעת התאנה או במצב פטולוגי, כגון: דלקת רחם. (זהו מונח מקובל אצל דוברי אנגלית — Open cow והתקבל גם אצלנו בתרגום מדויק: אמנם נכון — נתקלתי גם ברופאים שהגדירו חוסר הריון לאחר בדיקה במונח — Empty cow, העורך).

ב-10 ימים יביא, מבחינה ארצית, תוספת של 2,000 ולדות בשנה! הא כיצד? — האם צמצום תקופת היובש תביא תוספת ולדות?
(—) ד"ר בצלאל בן דוד

הערת העורך: להשגה א' השיבותי, אשר לשאר נצטרך לחכות לשובו של דן קלי, שיצא להשתלמות לחו"ל. לי עצמי נראות ההשגות, והריווח בצמצום תקופת המנוחה אפשר לסכם בתוספת של כ-300 ליטר חלב בשנה (הקדמת ההנבה ב-15 יום $\times$ כפול 20 ליטר, ההפרש בין התגובה לאחר ההמלטה וזו שבגמר התחלובה), הכנסה נוספת של כ-120 ל"י לפרה, אף זה סכום לא מבוטל. בעקבות ההשגות כותב ד"ר בן-דוד גם מאמר על נושא זה.

עדר בן 200 ראש שבו נקצר את תקופת המנוחה ב-15 יום נקבל תוספת נקייה של 12 ולדות ותוספת חלב ליום כלכלה.

תוספת חלב — הבנתי!, אולם 12 ולדות נוספים כיצד? האם הודות לקיצור תקופת המנוחה ימליטו 200 פרות 212 ולדות? האם וזקיצור גורם לריבוי לידות תאומים? ואולי הכוונה לטווח ארוך, ז"א — שעדר בן 200 מבכירות, בתקופה של 10 עונות המלטה, תמליטנה בתור פרות במ-9 פעמים — 10 פעמים, זה ייתכן. אולם, אהיה אסיר תודה מאוד לח' דן קלי אם יראה לי עדר בן 200 חולבות, שבו 20 חולבות (10% בלבד) המליטו 8 פעמים ויותר!

ד. להלן בסעיף זה אני קורא — תישוב לפרה ב-3 חליבות: 308 ימי חליבה + 79 ימי יובש, ז.א. המלטה מדי 13 חודש. צמצום מרווח זה

קביעת מועד ההזרעה הראשונה אחר המלטה

הדעות להתייחס בנפרד, בכל הנוגע לתכנון מועד ההזרעה הראשונה, אולם גם כאן, המטרה היא — להגיש את הפרה, אחרי טיפול מתאים, במידת האפשר מוקדם יותר להזרעה. במקרה כזה מצפה הרופא לשיתוף פעולה מצד המזריע. הכוונה — אם אחרי הטיפול, מתבקש המזריע להזריע את הפרה, עליו לעשות זאת, גם כשצפוי אחוז קליטה גמור, לדוגמא: פרות שטופלו בדלקת רחם ו-38% מהן התעברו מהזרעה ראשונה, אחוז גמור אמנם, בכל זאת משמעותי ובעל חשיבות כלכלית מובהקת.

כדי שפרה תהיה כשרה להתעברות אחר המלטה תקינה, צריכים לעבור שני תהליכים באברי המין שלה:

א. הרחם צריך להתכווץ לממדים נורמליים, והשכבה הרירית העליונה של הרחם צריכה להתחלף בשכבה חדשה בשביל קליטת עובר חדש;

ב. מחזוריות התאנה חייבת להיות תקינה, או יותר נכון — הביוץ חייב לחזור למחזוריות תקינה.

אשר לכוויצות (Involution) הרחם, אנו למ-

בזמן האחרון מרבים לדון על הקדמת מועד ההזרעה הראשונה, או צמצום מרווח זמן המנוחה של הפרה אחר ההמלטה, והתועלת הכלכלית שתצמח מזה. להלן גביא כמה נתונים הקשורים בנושא זה, מנקודת ראות הרופא, כדי להבהיר את הבעיה.

כדי שפרה תתעבר דרושים, פרט לזרמה הטורבה, שני תנאים נוספים:

א. מצב תקין של אברי המין; ב. בריאות כללית תקינה.

פרה עם מצב אברי מין תקין, אבל חולה בדלקת עטין חריפה, או בפנרציום, לא תמיד ירגישו בתאנתה, ואם גם ירגישו — סיכויי ההתעברות שלה קטנים יותר, עקב המחלות הנ"ל. תנאי מוקדם למצב אברי מין תקין — המלטה תקינה, ללא סיבוכים ומחלות. בעדרים שלנו — 40%, בערך, מן ההמלטות הן פטולוגיות, לדוגמא: ב-4 עדרים קיבוציים ועדר מושבי אחד (16 משקים) באזור השרון הצפוני מ-1,124 המלטות היו במשך שנתיים (1.10.68—30.9.70) 418 (37.2%) לידות פטולוגיות (כולל לידות תאומים). לקבוצה של לידות פטולוגיות צריך לכל